

دانشگاه آزاد اسلامی
واحد تهران مرکز
دانشکده اقتصاد و حسابداری، گروه اقتصاد

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A)
گرایش : توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

عنوان :

تحلیل فرار از مالیات بردرآمد اشخاص حقوقی در اقتصاد ایران:
(مطالعه موردی اداره امور مالیاتی شمال تهران)

استاد راهنما :

دکتر غلامرضا گرایی نژاد

استاد مشاور :

دکتر نعمت فلیحی

پژوهشگر :

مهتاب جلالیان

بهار ۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقدیم به:

پدر و مادر عزیز و همسر مهربانم.

با تشکر از :

زحمات اساتید گرانقدرم

جناب آقای دکتر گزایی نژاد

جناب آقای دکتر فلیحی

و جناب آقای سعید اکبری دستجردی.

تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجانب مهتاب جلالیان دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد ناپیوسته به شماره دانشجویی ۸۷۰۸۵۰۱۹۹۰۰ در رشته اقتصاد توسعه و برنامه ریزی که در تاریخ ۱۳۹۱/۴/۲۰ از پایان نامه خود تحت عنوان :

"تحلیل فرار از مالیات بردرآمد اشخاص حقوقی در اقتصاد ایران"

با کسب نمره ۱۷ و درجه بسیار خوب دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم :

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه های موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هر گونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب،

ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی: مهتاب جلالیان

تاریخ و امضاء

بسمه تعالی

در تاریخ: ۱۳۹۱/۴/۲۰

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای/خانم **مهتاب جلالیان** از پایان نامه خود دفاع نموده و با
نمره ۱۷ بحروف هفده تمام و با درجه بسیار خوب مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما:

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
فصل اول: کلیات تحقیق	
۲-۱-۱-۱	مقدمه.....
۲-۱-۲-۱	مساله تحقیق.....
۳-۱-۳-۱	اهمیت موضوع تحقیق.....
۴-۱-۴-۱	اهداف تحقیق.....
۵-۱-۵-۱	پرسش تحقیق.....
۶-۱-۶-۱	چهارچوب نظری تحقیق.....
۷-۱-۷-۱	مدل تحقیق.....
۸-۱-۸-۱	روش تحقیق.....
۹-۱-۹-۱	جامعه آماری و حجم آن.....
۱۰-۱-۱۰-۱	بر آورد حجم نمونه و روش نمونه گیری.....
۱۱-۱-۱۱-۱	روش گرد آوری اطلاعات.....
۱۲-۱-۱۲-۱	روش تجزیه و تحلیل اطلاعات.....
۱۳-۱-۱۳-۱	قلمرو تحقیق.....
۱۴-۱-۱۴-۱	محدودیت ها و مشکلات تحقیق.....
۱۵-۱-۱۵-۱	متغیرها و واژه های کلیدی.....
فصل دوم: مبانی نظری تحقیق	
۱-۲-۱-۲	مقدمه.....
۲-۲-۲-۲	مبانی نظری.....
۳-۲-۳-۲	مفهوم اقتصاد سایه و پنهان(ثبت نشده).....
۴-۲-۴-۲	تعریف مالیات.....
۵-۲-۵-۲	ساختار نظام مالیاتی در اقتصاد ایران.....
۶-۲-۶-۲	نظام های مالیاتی جهان.....

- ۲-۷- مشکلات اساسی نظام مالیاتی کشورهای در حال توسعه..... ۲۱
- ۲-۸- اصولاً چه کشورهایی نیاز به اصلاح نظام مالیاتی دارند؟..... ۲۲
- ۲-۹- نظام مالیاتی و پدیده فرار مالیاتی..... ۲۷
- ۲-۱۰- فرار مالیاتی چیست و چگونه ایجاد میشود؟..... ۲۸
- ۲-۱۰-۱- انواع مالیات..... ۲۸
- ۲-۱۰-۲- تعریف فرار مالیاتی..... ۲۹
- ۲-۱۰-۳- فرق بین فرار مالیاتی و اجتناب مالیاتی..... ۳۰
- ۲-۱۱- زمینه های پیدایش فرار مالیاتی..... ۳۱
- ۲-۱۲- پیشینه تحقیق..... ۳۲
- ۲-۱۲-۱- پیشینه فرار مالیاتی..... ۳۲
- ۲-۱۲-۲- پیشینه قانون بن فورد..... ۳۴
- فصل سوم: روشهای برآورد فرار مالیاتی
- ۳-۱- روشهای محاسبه اقتصاد پنهان و فرار مالیاتی..... ۳۵
- ۳-۱-۱- روشهای پولی..... ۳۷
- ۳-۱-۱-۱- روش تخمین تقاضای پول..... ۳۷
- ۳-۱-۱-۲- روش نسبت نقد..... ۳۸
- ۳-۱-۱-۳- روش برآورد حجم مبادلات..... ۴۱
- ۳-۱-۱-۴- روش برآورد حجم نقل و انتقالات..... ۴۲
- ۳-۱-۱-۵- روش حجم اسکناس های درشت در گردش..... ۴۲
- ۳-۱-۲- روش منطق فازی..... ۴۴

۳-۱-۳- روش شاخصهای چندگانه - علل چندگانه (MIMIC)..... ۴۵

۳-۱-۴- روش اختلاف درآمد و هزینه خانوار..... ۴۶

۳-۱-۵- روش آمار نیروی کار..... ۴۷

۳-۱-۶- روش نهاده‌های فیزیکی..... ۴۸

۳-۱-۷- اندازه گیری فرار مالیاتی در ایران..... ۵۳

فصل چهارم: گرد آوری و تجزیه و تحلیل داده ها

۴-۱- مقدمه..... ۵۹

۴-۲- متغیرها..... ۵۹

۴-۳- توزیع بن فورد..... ۶۱

۴-۴- برآورد الگو بر اساس توزیع بن فورد..... ۶۵

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۵-۱- نتیجه گیری..... ۷۸

۵-۲- پاسخ به پرسش های تحقیق..... ۸۰

۵-۳- دلایل ایجاد فرار مالیاتی واجتناب مالیاتی..... ۸۲

۵-۴- پیشنهادات..... ۸۴

چکیده

درک اهمیت هزینه های وصول و اجرای مالیات تشخیص شده و لزوم نیل به درآمد های بودجه شده در راستای تامین دخل و خرج دولت از راه مالیات ها باعث شده تا در سال های اخیر به مسئله فرار مالیاتی از زاویه مهم تری نگریسته شود. تشخیص فرار مالیاتی و صحنه گذاشتن بر ادعای مودیان مالیاتی که در قالب اظهارنامه مالیاتی و سود ابرازی مشمول مالیات صورت می پذیرد از اهمیت اساسی برخوردار است. در این مقاله سعی شده تا از متدولوژی متفاوتی برای ارزیابی فرار مالیاتی، آنهم در حوزه درآمد های اشخاص حقوقی استفاده گردد. مدل های قبلی برآورد فرار مالیاتی عموماً به بررسی نقش چندین متغیر (از جمله احتمال حسابرسی،) از طریق تعریف یک تابع خطی و چگونگی همبستگی و ارتباط رگرسیونی بین متغیر های مزبور اقدام به شناسایی فرار مالیاتی نموده است. هدف این مقاله معرفی قانون بن فورد به عنوان ابزاری در شناسایی فرار مالیاتی از طریق آزمودن میزان تطابق سود های مشمول مالیات با توزیع بن فورد است. قانون بن فورد مبتنی بر رفتار ویژه ای است که بر اساس فراوانی رخداد تکرار یک رقم خاص در موقعیت و جایگاه مشخصی از اعداد می باشد. نتایج تحلیل نشان می دهد که سود ابرازی مشمول مالیات مودیان بزرگ اداره امور مالیاتی شهر تهران با توزیع بن فورد همخوانی دارد. با استفاده از رویکرد این مدل می توان به جمع بندی های تحلیلی در خصوص میزان تمکین گروه های مختلف مودیان و صنایع مختلف در ارتباط با اخذ تصمیمات مدیریتی مقابله با فرار از مالیات در گروه های هدف، و در گستره جامعه مودیان مالیاتی کشور دست یافت.

فصل اول

کلیات تحقیق

مالیات، به عنوان یکی از مهم ترین ابزارهای تامین کننده مصارف بودجه دولت و همچنین ابزاری موثر در اجرای سیاست ها و راهبردهای اقتصادی، دارای نقش تعیین کننده ای در نظام اقتصادی کشورهاست. در بسیاری از کشورهای پیشرفته مالیات از اصلی ترین منابع درآمدی دولت محسوب می شود و سهم بالایی در بودجه دولت را به خود اختصاص داده است. اما این ابزاری سیاستی در کشور ما به دلیل مشکلات ساختاری و تامین مصارف بودجه از محل درآمدهای حاصل از فروش نفت خام، مورد توجه شایسته قرار نگرفته است؛ به عبارت دیگر به جای آنکه درآمدهای مالیاتی منبع اصلی تامین کننده مخارج سالانه دولت باشد، به دلیل در اختیار بودن منابع سرشار نفتی و همچنین نبود قوانین مناسب در هدایت این سرمایه ها، فروش سرمایه های کشور جایگزین مالیات شده و دریافت مالیات از مردم برای پرداخت هزینه های جاری و غیر جاری مورد غفلت قرار گرفته است.

به طور کلی سهم درآمدهای مالیاتی^۱ از کل بودجه دولت از تغییرات زیادی برخوردار بوده است به گونه ای که این سهم در دوران پیش از انقلاب حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد در نوسان بوده است که البته افزایش قیمت نفت و متعاقب آن افزایش درآمدهای نفتی، سهم درآمدهای مالیاتی را در کل کاهش داده است. پس از پیروزی انقلاب اسلامی و در سال های ابتدایی جنگ تحمیلی نیز اتکا به بودجه نفت افزایش یافته و طبیعتاً درآمدهای مالیاتی در آن سال ها کاهش یافته است. اما در سال های آخر جنگ و در سال ۱۳۶۵ سهم درآمدهای مالیاتی به بالاترین رقم یعنی ۶۰ درصد رسیده است که می توان آن را ناشی از کاهش درآمدهای نفتی به دلیل کاهش قیمت نفت دانست. پس از پایان جنگ و با اجرای برنامه اول توسعه و نیاز کشور به بازسازی میزان سهم درآمدهای مالیاتی از کل بودجه کاهش یافت. در برنامه دوم توسعه نیز روندی نوسانی (ابتدا کاهش و سپس افزایش) داشته است. در برنامه سوم توسعه سهم درآمدهای مالیاتی از کل بودجه ۳۲/۶ درصد بوده که این رقم در برنامه چهارم توسعه به ۳۷/۱ درصد رسیده است که یکی از دلایل افزایش آن در برنامه

۱- منبع: اطلاعات سری های زمانی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران

چهارم لحاظ کردن مالیات بر عملکرد شرکت نفت معادل ۵ درصد از فروش نفت به عنوان یک مالیات جدید در سال های اجرای برنامه چهارم و پس از آن می باشد.

همانطور که مشاهده می شود تا کنون همواره افزایش درآمدهای مالیاتی ناشی از کاهش قیمت نفت و درآمدهای نفتی بوده است نه اصلاح ساختار و نظام مالیاتی و در کنار این موضوع نکته جالب فضای غیر شفاف و آشفته مالیاتی حاکم بر اقتصاد کشور است که امکان فرار مالیاتی را فراهم کرده و در عمل امکان جایگزینی مالیات با درآمدهای نفتی را کاهش می دهد. سیستم های مالیاتی مختلفی در جهان وجود دارد که یکی از آنها مالیات تصاعدی است. در سیستم مالیاتی تصاعدی با افزایش درآمد، مالیات نیز افزایش می یابد. در سیستم نزولی با افزایش درآمد، نرخ مالیات به نسبت کاهش یابد. در کشوری که از سیستم نزولی استفاده می شود، عمده فشارها بر طبقاتی است که فاقد توانایی پرداخت مالیات هستند. نتیجه اعمال سیستم مالیاتی نزولی، حساب سازیها، فرار مالیاتی، معافیت های بی دلیل، است. اعمال انواع معافیت های مالیاتی اعم از بخشی (مربوط به بخش هایی مانند صنایع، کشاورزی و...)، درآمدی (از میزان درآمد مشخصی به بالا، نوع خدمت (بنگاه های خیریه و...)، زمینه فشار بر دیگر اقشار جامعه و نوعی فرار مالیاتی را فراهم می کند. برای مقابله با فرار مالیاتی، لازم است میزان فرار مالیاتی در بخش های مختلف اقتصاد و گروه های متنوع مودیان مالیاتی شناسایی گردد. روش های مختلفی توسط محققان برای بررسی و تحلیل فرار مالیاتی به کار برده شده که هر یک به نحوی با تدوین یک الگو، داده های مختلفی را از محرک های اقتصادی مورد آزمون قرار داده اند. از جمله این روش ها می توان به روش های پولی (نسبت نقد، برآورد حجم مبادلات، حجم اسکناس های درشت در گردش و...) روش منطق فازی، روش اختلاف درآمد و هزینه خانوار و... اشاره نمود. در این نوشتار سعی داریم یکی از رویکردهای تحلیل فرار مالیاتی را در قالب توزیع بن فورد معرفی نماییم.

۱-۲- مساله تحقیق

کم توجهی به مقوله مالیات ها یکی از عوامل اصلی ایجاد کندی روند توسعه اقتصادی و اجتماعی ایران است. از منظر اقتصادی، اتکای بیش از حد بر درآمدهای نفتی با توجه به نوسان های شدید و غیر قابل پیش بینی آن در بازارهای جهانی، بی ثباتی کل درآمدهای دولت را سبب شده و زمینه گسترش بخش دولتی را به ویژه در امور تصدی گری فراهم آورده است.

از سوی دیگر پایین بودن سهم درآمدهای مالیاتی و کافی نبودن درآمدهای مالیاتی در جهت پوشش دادن مخارج، دولت را در سال های گوناگون با کسری بودجه مواجه کرده که استقراض از بانک مرکزی جهت تامین این کسری و تزریق درآمدهای ناشی از فروش نفت به اقتصاد کشور باعث تشدید تورم در اقتصاد ایران شده است. بنابراین ضرورت اصلاح و تجدید نظر در نظام مالیاتی کشور و استفاده از منابع و روش های مدرن مالیاتی می تواند از جمله راهکارهای اساسی جهت بهبود وضعیت اقتصاد ملی باشد از دیدگاه اجتماعی نیز، توسعه ی بخش مالیاتی و وابستگی بیشتر دولت بر درآمدهای مالیاتی مردم، باعث تقویت ساختاری دموکراسی می شود و نظارت مردم بر ارکان حکومت را توسعه بخشد، نکته ی مهم دیگر آن است که در جامعه ای که مصارف هزینه ای و سرمایه ای دولت به طور عمده از طریق منابع مالیاتی تامین می شود، کارایی و اثربخشی در حداکثر حالت خود قرار می گیرد. امروزه ثابت شده است حکومتی موفق تر و مردمانی پیشرفته تر و نظامی کارا تر است که هزینه های حاکمیت را بر مبنای وصول مالیات تنظیم و مستقر کرده باشد.

هر شکلی از عدم تمکین که منجر به عدول از تکالیف مالیاتی قانونی اشخاص حقیقی و حقوقی گردد فرار مالیاتی به حساب می آید از جمله عدم تسلیم اظهارنامه مالیاتی در موعد مقرر قانونی، گزارش کمتر از واقع درآمد، سود، یا ثروت، گزارش بیش از واقع کسورات، ارائه اطلاعات مخدوش، تاخیر در پرداخت به موقع به منظور سوء استفاده از شرایط تورمی و ...

از آنجایی که فرار مالیاتی مستقیماً به کاهش درآمد و کسری بودجه می‌انجامد و جبران آن از سوی دولت مستلزم صرف هزینه است، می‌توان نتیجه گرفت که فرار مالیاتی مودیان به افزایش هزینه های دولت خواهد انجامید.^۱

شناسایی و کشف فرار مالیاتی باعث کاهش هزینه های تمکین و وصول مالیات می‌شود و در نتیجه رضایتمندی و افزایش کارایی اقتصادی را موجب می‌شود

۱-۳- اهمیت موضوع تحقیق

فرار مالیاتی همواره به عنوان مانعی در راستای نیل به اهداف مرجع وصول کننده مالیات و عامل کاهنده در رسیدن به کارایی بالا در دستگاه مالیاتی به شمار رفته است. اثر فرار مالیاتی بر اقتصاد کلان کشور و تأثیری که بر توزیع درآمد و تخصیص منابع دارد، نظام مالیاتی را بر آن داشته که راهکار سودمندی را برای برون رفت از این بحران ترسیم نماید. شناسایی عوامل فرار مالیاتی و برآورد میزان آن در حوزه های مالیاتی مختلف (اشخاص حقوقی، مشاغل و...) از جمله اقدامات با اهمیت در شناسایی وضع موجود و رسیدن به نقطه مطلوب است. در مجموع کشف فرار مالیاتی و راه های جلوگیری از آن منجر به موارد زیر خواهد شد:

۱- مطالعه رفتار مالیاتی گروه های مختلف مودیان و برنامه ریزی جهت افزایش خود اظهاری و تمکین داوطلبانه

۲- اجتناب از وقفه های مالیاتی که مرتبط با فرار مالیاتی هستند و مقابله با آن

۳- شناسایی مجاری فرار مالیاتی و مبارزه با تقلب های درون سازمانی (فساد ماموران مالیاتی و...)

۴- ارتقای اعتماد سازی در مودیان و اطمینان آنها از پرداخت مالیات توسط تمامی اقشار جامعه

۵- برقراری یک سیستم نظارتی جامع پس از شناسایی مجاری فرار مالیاتی و افزایش کارایی دستگاه مالیات ستان.

۱-۴- اهداف تحقیق

هدف کلی تحقیق عبارت است از شناسایی و تحلیل درون گروهی فرار مالیاتی با استفاده از سود ابرازی اظهارنامه های مالیاتی مودیان.

اهداف جزئی نیز عبارتند از:

۱- شناسایی گروه مودیان مالیاتی کم اظهار و یا مجموعه مودیان که به نحوی درآمد مشمول مالیات ابرازی را دست کاری کرده اند.

۲- مقایسه نتایج مقایسه ای اعداد مربوط به مجموع درآمد های ابرازی با نتایج مورد انتظار بر اساس توزیع بن فورد

۳- بررسی و ارزیابی راهکار برای رسیدگی بیشتر به اظهارنامه هایی که از الگوی بن فورد تبعیت نمی کنند.

۱-۵- پرسش های تحقیق

توزیع ارقام مربوط به سود های اعلام شده در اظهارنامه های اشخاص حقوقی اداره کل امور مالیاتی شمال تهران از توزیع بن فورد پیروی می کند.

آیا می توان بر اساس تحلیل های قانون بن فورد به شناسایی تقلب و فرار از مالیات بر درآمد اشخاص حقوقی مودیان (به صورت گروهی) امور مالیاتی شمال تهران پی برد؟

۱-۶- چهارچوب نظری تحقیق

فراوانی مورد انتظار ارقام در مجموعه ای از اعداد به قانون بن فورد معروف است. فرانک بن فورد در دهه ۱۹۲۰، مهندس جنرال الکتریک بود. در آن زمان، به دلیل نبود رایانه و ماشین حساب های پیشرفته، برای محاسبه دقیق ضرب و تقسیم اعداد بزرگ از لگاریتم استفاده می شد. بدین منظور، جداول لگاریتمی مختلفی در کتب گوناگون چاپ و مهندسان مرکز تحقیقات جنرال الکتریک به طور گسترده ای از آن استفاده کردند. بن فورد مشاهده کرد که صفحات اولیه جداول لگاریتمی نسبت به صفحات بعدی بیشتر ورق زده شده اند (صفحات مذکور در گوشه پایین و سمت راست کثیف تر بودند) به دنبال این مشاهده، وی چنین استنباط کرد که مهندسان بیشتر در جستجوی لگاریتم اعداد چند رقمی هستند که با ارقام کوچک (۱۰ و ۳) شروع می شود تا اعداد چند رقمی که با ارقام ۴ الی ۹.

بن فورد، همچنین رقم دوم اعداد چند رقمی را بررسی و به الگوی مشابهی دست یافت. او احتمالات دو رقم اول یک عدد چند رقمی را نیز بررسی و به این نتیجه رسید که باز هم یک الگوی لگاریتمی وجود دارد. قانون بن فورد به عنوان یکی از ابزارهای جامع آزمون ها در تحلیل های عددی حسابرسی به شمار می رود. این قانون در حوزه حسابرسی اشاره به بررسی یک حساب برای تعیین تعلق آن در توزیع مورد انتظار از قانون بن فورد است.

بر اساس این قانون محقق درصد بررسی میزان تقلب در سود های اعلام شده به اداره امور مالیاتی بوده و این امر با استفاده از آزمون فراوانی ارقام مشهود در درآمدهای مشمول مالیات مودی که در قالب اظهارنامه به اداره امور مالیاتی اعلام کرده صورت می پذیرد. نرم افزار Eviews یا spss با اجرای آزمون خی دو و تحلیل نتایج بدست آمده بر مبنای خطای مورد انتظار امکان سهل الوصول بودن و قابلیت اتکای اطلاعات را فراهم می نماید. در این تحقیق برای اجرای آزمون مزبور از نرم افزار spss استفاده شده است.

۸-۱- روش تحقیق

این تحقیق از نظر نوع از انواع تحقیقات کاربردی است. از نظر روش تحقیق روش علی و مقایسه ای را در کنار روش توصیفی بکار خواهد گرفت.

رویکرد تحقیق پیمایشی بوده و استفاده از داده های استخراج شده از ادعاهای مالی مودیان در قالب اظهارنامه مالیاتی آنهاست. بر این اساس با استفاده از فنون آماری از جمله آزمون کای دو به تحلیل نتایج بدست آمده پرداخته می شود. لازم به ذکر است که چهارچوب تحلیل داده ها بر اساس تحلیل های قانون بن فورد و احتمال رخداد ارقام مشخص در مجموعه ای از داده های عددی که از قواعد لگاریتمی پیروی می کنند، فرار دارد. آزمون تحلیلی در نرم افزار SPSS اجرا و نتایج از این نرم افزار مستخرج و مورد تحلیل و استنباط آماری قرار می گردد.

۹-۱- جامعه آماری و حجم آن

جامعه آماری این تحقیق اشخاص حقوقی موجود در یکی از حوزه های ممیزی اداره کل امور مالیاتی شمال تهران و حجم آن برابر با (تقریباً) ۷۰۰ می باشد.

۱۰-۱- بر آورد حجم نمونه و روش نمونه گیری

برآورد حجم نمونه بر اساس روش نمونه گیری اتفاقی^۱ و با استفاده از رویکرد نمونه گیری خوشه ای^۲ و طبقه بندی شده^۳ و حدود ۷۰ عدد اظهارنامه های مودیان حوزه شمال تهران انجام می گیرد. برآورد حجم نمون مذکور بر اساس مفروضات فرمولهای برآورد حجم نمونه (از جمله کوکران) و روش نمونه گیری یاد شده به صورت تقریبی برآورد شده است.

1-Haphazard Sampling

2 - Cluster Sampling

3 - Stratified random Sampling

۱۱-۱- روش گرد آوری اطلاعات

مشاهده محقق، عمده ترین ابزار تحقیق به شمار می رود و از طریق مطالعه کتابخانه ای و مراجعه به اسناد و مدارک در سازمان امور مالیاتی انجام می شود. اطلاعات قابل گردآوری همانا سود های مشمول مالیات اشخاص حقوقی جامعه آمار تحقیق است.

۱۲-۱- روش تجزیه و تحلیل اطلاعات

داده های بدست آمده از جامعه نمونه بر اساس توابع لگاریتمی بر گرفته از تحلیل های قانون بن فورد دسته بندی شده و سپس آزمون **مجذور کای دو**^۱ در مورد آنها به اجرا گذاشته می شود. در نهایت با مقایسه نتایج بدست آمده با نتایج مورد انتظار و در نظر گرفتن خطای آزمون نرم افزار (SPSS)، فرار مالیاتی در جامعه نمونه مورد سنجش و بررسی قرار می گیرد. منبع مورد استفاده برای انتخاب جامعه آماری و نمونه، استفاده از گزارشات و آماره های اداره کل مودیان بزرگ سازمان امور مالیاتی کشور می باشد.

۱۳-۱- قلمرو تحقیق
